

MIEJSKA GRA HISTORYCZNA

REMBERTÓW dla Niepodległej

niepodległa

HISTORIA REMBERTOWA

Zanim powstał Rembertów, 25 lutego 1831 roku na polach w okolicy Olszynki Grochowskiej odbyła się największa bitwa Powstania Listopadowego.

Powstanie Rembertowa wiąże się nierozdzielnie z powstaniem poligonu artyleryjskiego i budową "Drogi Żelaznej Warszawsko - Terespolskiej" w latach 1867-1880, w ramach której powstał przystanek kolejowy Rembertów.

Około 1888 r. na części podmokłych terenów pobliskich majątków: Żuławka, Dęba Mała, Hellenówka, Kaleń wykupionych m.in. od Ksawerego Rychłowskiego władze carskie zorganizowały poligon i obóz artyleryjski dla garnizonu warszawskiego. Jednocześnie wzdłuż linii kolejowej osiedlało się coraz więcej osób, pracujących głównie dla potrzeb wojska i obsługi poligonu, rozwijał się szczególnie drobny handel i usługi.

W latach 1892-93 na skraju lasu koło wsi Karolówka powstał Fort Kawęczyn, stanowiący część Warszawskiego Rejonu Fortecznego Twierdzy Warszawa. Miał on ochraniać skrzyżowanie drogi fortecznej między Wawrem i Zegrzem z linią kolejową do Terespoła.

W czasie I wojny światowej, po 1915 r., Rembertów został zajęty przez Niemców. Na terenie carskich koszar powstała podoficerska szkoła artylerii, a póki niej także punkt zborny Legionów Polskich.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. na terenie poligonu rembertowskiego powstała Szkoła Oficerska Artylerii oraz prowadzone były kursy oficerskie, na których wykładowcami byli m.in. oficerowie francuskiej Misji Wojskowej (w tym kpt. de Gaulle, późniejszy generał i prezydent Francji), a następnie Doświadczalne Centrum Wyszczolenia Armii.

W czasie wojny polsko-bolszewickiej w 1920 r. Rembertów stanowił bezpośrednie zaplecze "bitwy warszawskiej". Na terenie poligonu formowały się oddziały ochotników i stacjonowały sztaby 15 Dywizji Piechoty gen. Junga i 8 DP gen. Burhardt-Bukackiego. Po "Cudzie nad Wisłą" w dawnych carskich koszarach zorganizowany został przejściowy obóz jeniecki dla żołnierzy Armii Czerwonej.

W czasie XX-lecia międzywojennego w Rembertowie rozwijał się też intensywnie przemysł. Od czasów carskich funkcjonował już fabryka łóżek "angielskich" braci Flinkier. Powstała filia Zakładów Amunicyjnych "Pocisk", której dyrektorem był L. Gustmann. Powstały prywatne zakłady przemysłowe, takie jak Odlewnia Żeliwa inż. Jana Abratańskiego, fabryka termometrów i manometrów Stanisława Strausa oraz zakłady meblarskie Rembertowskiego Przemysłu Drzewnego (znane później jako Fabryka Mebli Giętych "Giętkówka") Karola Zipsera.

HISTORIA REMBERTOWA

W 1931 r. z połączenia Doświadczalnego Centrum Wyszkożenia, Szkoły Strzeleckiej z Torunia oraz administracji koszar i komendy placu poligonu w Rembertowie, powstało Centrum Wyszkożenia Piechoty, jako centralny ośrodek szkolenia oficerów. Komendantem CWPiech został ppłk Bruno Olbrycht, a wśród kadry wykładowców byli m.in. pułkownicy Antoni Chruściel, Jan Mazurkiewicz, Karol Ziemiński, Jan Rzepecki, Leopold Okulicki, Adam Lewicki, Marian Porwitt i Bronisław Duch. Na terenie Rembertowa stacjonowały też dwie wzorcowe jednostki manewrowe: 3 Batalion Strzelców oraz 32 dywizjon artylerii lekkiej.

Wskutek wzrostu ludności wzrosła też potrzeba budowy nowoczesnych placówek oświatowych. Dlatego na początku lat trzydziestych w Rembertowie zbudowane zostały 2 nowe budynki szkolne, w których miały siedzibę szkoły powszechne, a także zaczęła działalność Prywatna Szkoła Powszechna, a później także Gimnazjum Izabelli Adamskiej. Nastąpił też rozwój życia kulturalnego, powstały biblioteki publiczne, kino-teatr "Srebrny Ptak", teatr im. Żeromskiego (przy Wojskowych Zakładach Pirotechnicznych) oraz rozpoczęto budowę nowego kościoła na terenie Nowego Rembertowa. W 1933 r. została zmodernizowana i zelektryfikowana linia kolejowa do Terespoła razem z odgałęzieniem do Zielonki. Powstał też nowy peron z budynkiem stacyjnym, co ułatwiło połączenie z Warszawą i innymi miastami. Zbudowano też szpital miejski na Nowym Rembertowie oraz przychodnię miejską przy ul. Strażackiej, funkcjonowało też kilka aptek m.in. Kołomyjskiego i Jabłonowskiego.

1 kwietnia 1939 r. Rembertów uzyskał prawa miejskie i został powiększony o okoliczne osady: Karolówka, Kawęczyn, Magenta, Mokry Ług i Zygmunty (obecne osiedla dzielnicy Rembertów). Pierwszym burmistrzem Rembertowa został Stanisław Szelowski.

W czasie okupacji hitlerowskiej na terenie Rembertowa i w jego okolicach Niemcy zorganizowali obóz jeniecki (filie Stalagu 333), obozy pracy oraz getto dla ludności żydowskiej zlikwidowane w sierpniu 1942 r.

Do najbardziej znanych przykładów represji wobec ludności cywilnej należało powieszenie 16 października 1943 r. na szubienicy przy stacji, dziesięciu więźniów Pawiaka w odwecie za akcję "Wieniec I" oraz rozstrzelanie 26 czerwca 1944 r. dziesięciu harcerzy "Zawiszków" i mieszkańców Rembertowa.

Mimo represji i dużego nasycenia jednostek niemieckich w Rembertowie przez cały okres okupacji działały prężnie polskie organizacje konspiracyjne: Armia Krajowa, Narodowe Siły Zbrojne, Armia Ludowa oraz konspiracyjne harcerstwo "Szare Szeregi". Do najbardziej znanych wydarzeń konspiracyjnego podziemia należała obrona radiostacji KG AK w domu na rogu ul. Gawędziarzy i Haubicy, tajna działalność drukarni Zwolińskiego, pracującej dla potrzeb Komendy Głównej AK oraz spalenie akt Arbeitsamtu.

Po wkroczeniu Armii Czerwonej w wrzesniu na terenie dawnych Wojskowych Zakładów Pirotechnicznych w Rembertowie Rosjanie zorganizowali Obóz Specjalny NKWD, w którym przetrzymywano i skąd wysyłano na Syberię zatrzymanych żołnierzy polskiego podziemia. Dnia 25 maja 1945 r. oddział partyzancki z Mińska Mazowieckiego uderzył na obóz i uwolnił przetrzymywanych w nim polskich więźniów.

PUNKT 1

KOŚCIÓŁ M.B. ZWYCIĘSKIEJ

Józef Piłsudski

ur. 5 grudnia 1867r., pierwszy marszałek Polski (1920);
przywódca obozu sanacji po przewrocie majowym (1926),
dwukrotny premier Polski (1926–1928 i 1930)

Antoni Chruściel
ps. „Monter”

ur. 16 czerwca 1895r., generał brygady
Wojska Polskiego, komendant Okręgu
Warszawa ZWŻ/AK

Ks. ppłk Stanisław Małek.
ps. "Pilica"

II z-ca Tajnej Kurii Polowej AK,
pierwszy proboszcz nowopowstałej
parafii M.B. Zwycięskiej

Eugeniusz Bocheński
ps. "Dubaniec"

ur. w 1921 r. - kapral podchorąży, podharc mistrz.
Dowódca Oddziału Dywersji Bojowej "Dęby" III
Rejonu "Rembertów" VII Obwodu "Obroża"
Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej

Charles André Joseph
Marie de Gaulle

ur. 1890r. - generał brygady, mąż
stanu i teoretyk wojskowości oraz
Prezydent Francji

PUNKT 2

POMNIK JAWORZNIAKÓW

POMNIK PAMIĘCI JAWORZNIAKÓW

Jaworzniacy

ok. 10 000 młodocianych więźniów politycznych należących do Antykomunistycznej Młodzieżowej Konspiracji Niepodległościowej, którzy w latach 1944-1956 byli przetrzymywani w więzieniu w Jaworznie i poddawani reedukacji oraz katorżniczej pracy ponad ich możliwości. To Młodociani Żołnierze Wyklęci, którzy walczyli w reżimem komunistycznym i przeciwdziałali sowietyzacji Polski. Sprzeciwiali się niszczeniu kultury, literatury, tradycji narodowych oraz przekłamywaniu historii Polski i niszczeniu tradycyjnego harcerstwa polskiego. Ich bronią były plakaty, ulotki, broszury oraz szerzenie prawdy o Katyniu (morderstwie oficerów polskich przez sowietów). Jaworzniacy wzorowali się na AK, NSZ, WiN i Szarych Szeregach. Mieli najczęściej 16-21 lat.

PUNKT 3

POMNIK WIĘŹNIÓW OBOZU NKWD

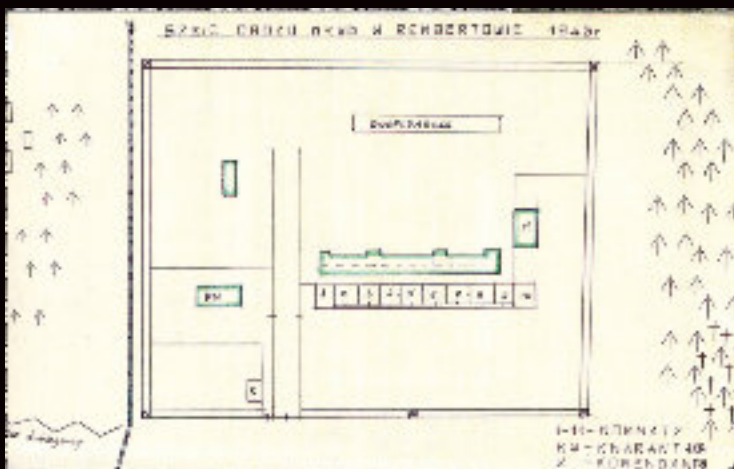
POMNIK OFIAR OBOZU NKWD W REMBERTOWIE

Obóz Specjalny NKWD nr 10 w Rembertowie założono jesienią 1944 roku. Zlokalizowany był na terenie przedwojennej fabryki amunicji "Pocisk". Wcześniej, w czasie okupacji niemieckiej znajdował się tu oboz jeniecki dla żołnierzy sowieckich (Stalag 333), następnie od lipca 1944 r. obóz pracy dla Polaków. W 1945 roku spełniał rolę punktu zbornego przed wysyłką w głąb ZSRR. Więźniowie rozmieszczeni byli w głównej hali fabryki i kilku mniejszych barakach oraz w ziemiankach. Teren obozu został otoczony dwoma rzędami drutu

kolczastego, rozdzielonymi pasem wolnej ziemi o szerokości kilkunastu metrów (chodziły po nim patrole) i rowem. Zbudowano też wieże strażnicze (tzw. wyżki lub bociany), a pofabryczne pomieszczenia (baraki) przystosowano do przetrzymywania w nich ludzi, wyposażając w prycze z bali i desek. Gdy nie starczyło miejsca dla wszystkich, część więźniów spała na gołym betonie. Baraki były nieogrzewane, przed chłodem chroniły jedynie koce.

Komenda obozu NKWD mieściła się w budynku zwanym pałacem. Komendantami obozu byli Szachnitow oraz Aleksandrow, zastępcą Niekrasow i Kriuczkin.

PUNKT 3

POMNIK WIĘŹNIÓW OBOZU NKWD

Z początkiem roku 1945 zaczęły się masowe aresztowania żołnierzy Armii Krajowej i innych formacji niepodległościowych. W marcu 1945 obóz NKWD liczył już około 2500 więźniów. Więźniami obozu było także wielu Niemców, Volksdeutsche, własowców i innych, do których NKWD mogło mieć zastrzeżenia. Było również wielu więźniów zupełnie przypadkowych, aresztowanych najczęściej na podstawie donosów. Nieznana jest dokładna lista więźniów, których wysłano na Syberię. Każdy transport liczył od 1500 – 2000 więźniów. Wśród zatrzymanych i wywiezionych na Syberię był m.in. komendant Kedywu AK i organizacji NIE gen. August Emil Fieldorf "Nil" (nierozpoznany, pod fałszywym nazwiskiem kolejarza Walentego Gdanickiego).

W nocy z 20 na 21 maja 1945r. oddziały z okręgu Kamień z Mińska Mazowieckiego w sile 44 żołnierzy pod dowództwem Edwarda Wasilewskiego "Wichury", ppor. Edwarda Świdarskiego "Wichra" i ppor. Mariana Arszakiewicza "Wyrwy", którzy chcieli uwolnić więzionych w obozie w Rembertowie swoich kolegów z Sokołowa Podlaskiego i Mińska Mazowieckiego, zdobyli teren obozu i uwolnili ok. 500 więźniów. Bez większych strat oddział wycofał się, a więźniowie uciekli, choć wielu z nich później złapano, torturowano i rozstrzelano.

Rozbicie obozu zapoczątkowało też proces stopniowej jego likwidacji. Pozostałych więźniów, w liczbie około 1000, wywieziono 4 VII 1945r. do sowieckiego obozu przy ul. Słonecznej w Poznaniu. Przekazani władzom polskim zostali osadzeni w więzieniu w Rawiczu. W lipcu 1945 r. obóz w Rembertowie przestał istnieć.

PUNKT 4

POMNIK 10 POWIESZONYCH

POMNIK POWIESZONYCH W ODWECIE ZA AKCJĘ WIENIEC PRZY STACJI W REMBERTOWIE

W nocy z 7 na 8 października grupa dywersyjna AK w ramach akcji "Wieniec" wysadziła w kilku miejscach wokół Warszawy tory kolejowe celem zablokowania warszawskiego węzła kolejowego przez jednoczesne przerwanie Niemcom szlaków zaopatrzeniowych na front wschodni. W ramach tej akcji m.in. w pobliżu Rembertowa, w rejonie nastawni Antoniów, patrol saperski pod dowództwem por. Józefa Pszennego, ps. "Chwacki" wysadził niemiecki pociąg sanitarny na linii Warszawa - Siedlce.

W odwecie Komendant Policji Bezpieczeństwa i Służby na Dystrykt Warszawski, Ludwik Hahn rozkazał powiesić przy torach kolejowych w Rembertowie, na Pelcowiznie, w Markach, na Szczęśliwicach oraz przy ul. Mszczonowskiej, 50 więźniów Pawiaka, po dziesięciu w każdym z tych miejsc. Choć Niemcy na afiszach napisali, że „powieszono 50 komunistów”, wśród ofiar znaleźli się tak komuniści, jak i działacze Delegatury Rządu, żołnierze AK i członkowie innych organizacji niepodległościowych. Rozstrzelano też kilkudziesięciu więźniów w lesie koło Palmir w Puszczy Kampinoskiej.

Rankiem 16 października na dwóch szubienicach na wolnym placu po spalonej w 1939r. kamienicy przy stacji w Rembertowie powieszono 10 więźniów. Do dziś nie udało się ustalić ich nazwisk.

Po wojnie społeczność Rembertowa wzniosła przy stacji kolejowej pomnik pamięci tej straszliwej zbrodni. Jako symbol dziesięciu powieszonych, posadzono 10 topoli.

W latach pięćdziesiątych na cześć trzech z 50 osobowej grupy, których wywieziono wtedy z Pawiaka tj. Kacpury, Iłskiego i Trylskiego zostały nazwane ulice w Rembertowie, choć nie ma dowodów, że to właśnie oni zostali tutaj straceni.

PUNKT 5

STACJA KOLEJOWA

HERB REMBERTOWA

Herb Rembertowa przedstawia na czerwono-żółtym polu miecz i dwa zielone liście dębowe.

Barwy: złota i czerwona nawiązują do herbu Warszawy oraz symbolizują piaski mazowieckie i krew przelaną w Rembertowie.

Miecz obrazuje tradycje wojskowe terenu.

Zielone liście dębowe są symbolem męstwa i utrwaleniem nazwy III Rejonu Armii Krajowej "Dęby" Obwodu „Obroza”.

Tarczę herbu wieńczy godło Syrokomla, używane przez Emanuela Bułhaka, właściciela dóbr Nowego Rembertowa i fundatora gruntów pod kościół p.w. Matki Boskiej Zwycięskiej, cmentarz, szkoły i klasztor.

PUNKT 6 RATUSZ

BITWA POD OLSZYNKĄ GROCHOWSKĄ

Po wybuchu Powstania Listopadowego wojska rosyjskie, pod dowództwem feldmarszałka hr. Dybicza Zabałkańskiego, stacjonujące nad Niemnem na granicy Królestwa, rozpoczęły 5 lutego marsz na Warszawę. Wobec braku przeciwdziałania ze strony polskiej wojska Dybicza dotarły 19 lutego na przedmieścia Warszawy i dopiero tutaj stoczyły bitwę z oddziałami polskimi pod dowództwem gen. Szembeka i Żymirskiego.

Po bitwie pod Wawrem wojska rosyjskie pod dowództwem gen. Dybicza zaczęły atak na Grochów i Białołękę. Na teren walnej bitwy dowodzący polskimi wojskami gen. Chłopicki wybrał bagnistą dolinę między Pragę, Wawrem, Kawęczynem a Ząbkami. Po stronie rosyjskiej było ok. 65 000 żołnierzy i 228 dział, po stronie polskiej ok. 50 000 żołnierzy i 136 dział.

(obraz Wojciecha Kossaka "Bitwa Pod Olszynką Grochowską"
w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie)

PUNKT 6

RATUSZ

O lasek pod Olszynką Grochowską, stanowiący klucz pozycji polskiej, rozpoczął się bój już w nocy z 19 na 20 lutego. Po około 25 szturmach dużymi siłami Rosjanie zaniechali natarcia. Później wojska rosyjskie chciały zaatakować pod Białołęką, ale napotkały tam obronę i kontratak wojsk polskich pod dowództwem gen. Krukowieckiego i musiały się wycofać. Wtedy zaczął się generalny atak na lasek pod Olszynką, którego broniły wojska polskie pod dowództwem gen. Żymirskiego. Po zmasowanym rosyjskim ostrzale artyleryjskim i śmierci gen. Żymirskiego wojska polskie musiały się wycofać, ale wkrótce odzyskano Olszynkę w wyniku kontrataku sił polskich pod dowództwem gen. Skrzyneckiego. Po potężnym ostrzale i czwartym ataku Rosjanie znów zajęli część Olszyny, ale gen. Chłopicki na czele pułku grenadierów zarządził ogólny kontratak, uderzając na południowy skraj lasu, wyrzucając Rosjan z Olszyny. Po zjadłej walce Polacy musieli wycofać się z lasu, bo fldm. Dybicz wprowadził nowe siły, a Polakom wyczerpały się obwoły i ciężko ranny został gen. Chłopicki.

O tym, jak ciężko okupione było zwycięstwo Rosjan, świadczą straty w tym dniu poniesione przez obie strony: po stronie polskiej ponad 7000 ludzi, po stronie Rosjan około 11 000. Że było to dla Rosjan zwycięstwo połowiczne, świadczy fakt, iż Rosjanie nie odważyli się na zaatakowanie przedmościa praskiego zaraz po bitwie oraz przez następane dni.

Bitwa pod Olszynką Grochowską wraz z poprzedzającymi ją bojami pod Wawrem i Białołęką była pierwszym przesileniem w tej wojnie. W walnej bitwie zwycięstwo odnieśli Rosjanie, jednakże utracili zdolność do dalszego zaczepnego działania i zatrzymany został marsz na Warszawę.

PUNKT 7

RONDO PRZED BRAMĄ AszWoj

Istniejąca obecnie brama wjazdowa na teren ASzWoj składa się z trzech kolumn zwieńczonych rzezbami w stylu napoleońskim. Ponad 6-metrowe słupy bramy wykonano z żelbetonu licowanego piaskowcem, rzeźby z wapienia. Na środkowym słupie znajduje się rzeźba orła przodem zwrócona na południowy zachód. Prawe skrzydło orła jest rozwinięte, w jego kierunku zwrócony jest dziób. Lewe skrzydło jest opuszczone. Orzeł stoi na praw nodze, lewa jest wsparta na górnej krawędzi tarczy z napisem "CWP" (Centrum Wyszkożenia Piechoty) rozmieszczonym na całej szerokości tarczy. Pod napisem jest umieszczony centralnie kartacz z płomieniem. Na prawym słupie jest panoplium zwieńczone kaszkietem z orłem pośrodku. Z przodu kompozycji znajduje się karta zgięta w pół i asymetrycznie umieszczony, wsparty o nią cyrkiel. Pod spodem jest zwój papieru (może mapa) przyciśnięty z prawej strony kulą (kartaczem). Z lewej strony znajdują się dwie lufy karabinów i rękojeść bagnetu skierowane skośnie do góry. Z prawej strony jest jedna lufa karabinu, dwie rękojeści bagnetów i chorągiew zakończona orłem. Z tyłu znajduje się granat i dwa pociski armatnie spowite sztandarem. Na lewym słupie znajduje się panoplium zwieńczone hełmem z orłem na pelcie. Z przodu kompozycji, pod spodem znajduje się plecak ze zrolowanym kocem. Pod plecakiem - taśma z nabojami do karabinu maszynowego. Po prawej stronie jest puszcza maski przeciwgazowej, dwie lufy karabinów, rękojeść bagnetu i lufa ckm-u z chłodnicą wodną. Z tyłu centralnie umieszczony motyw liści lub mieczy rozrzuconych wachlarzem. Poniżej znajduje się sztandar, którego fałdy spływają w poprzek kompozycji.

Przed bramą wjazdową na teren Centrum Wyszkożenia Piechoty 10 listopada 1935r. został odsłonięty pomnik z popiersiem Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Na cokole pomnika umieszczono napis "WODZOWI NARODU - REMBERTÓW" i datę "10-11-1935"

PUNKT 8

HOTEL OFICERSKI

CENTRUM WYSZKOLENIA PIECHOTY W REMBERTOWIE

Od odzyskania przez Polskę niepodległości na terenie Rembertowa funkcjonowały szkoły wojskowe szkolące oficerów i podoficerów dla piechoty i artylerii. Od 1923r. funkcjonujące w Rembertowie Doświadczalne Centrum Wyszkożenia Armii zostało przemianowane na Doświadczalne Centrum Wyszkożenia (DCW). Komendantami tych szkół byli gen. Wacław Scawola Wiczorkiewicz (1921-1923), a później: gen. Rudolf Prich (09.1923-08.1926), gen. Wacław Dziewanowski (09.1926-1930) i płk Bruno Olbrycht (1930).

Na początku w 1931r. utworzone zostało Centrum Wyszkożenia Piechoty. Powstało ono z połączenia: Doświadczalnego Centrum Wyszkożenia w Rembertowie, Komendy Placu Obozu Ćwiczebnego Rembertów, Administracji Koszar Rembertów i Centralnej Szkoły Strzelniczej w Toruniu. Komendantem CWPiech byli płk Bruno Olbrycht (1931-35 i 1938-39, i płk Marian Turkowski (1935-38).

W pierwszym okresie, zaraz po odzyskaniu niepodległości, głównym celem ośrodków wyszkolenia było ujednoczenie organizacji wojska i zasad jego szkolenia, ponieważ większość kadry oficerskiej stanowili oficerowie z różnych armii zaborczych. Po powołaniu Doświadczalnego Centrum Wyszkożenia, a później Centrum Wyszkożenia Piechoty, głównym zadaniem było szkolenie młodszych oficerów m.in. z taktyki piechoty oraz broni połączonych. W połowie lat trzydziestych wprowadzono też zajęcia o lotnictwie i broni pancernej.

Na terenie poligonu odbywały się też szkolenia unitarne i zajęcia polowe kursów oficerskich Wyższej Szkoły Wojennej z Warszawy. Do najbardziej znanych wykładowców DCW a później i CWPiech należeli: płk Bronisław Duch, płk Jan Mazurkiewicz, ppłk Karol Ziemiński, płk Jan Rzepecki, ppłk Antoni Chruściel, ppłk Marian Porwit, ppłk Kazimierz Burczak, ppłk Adam Lewicki, ppłk Wincenty Wnuk, ppłk Aleksander Dmítrak.

Po zakończeniu II wojny światowej, w 1945r., w Rembertowie funkcjonowała Wyższa Szkoła Piechoty, a latem 1954r. przeniesiono tu Akademię Sztabu Generalnego LWP. W 1990r. uczelnia zmieniła nazwę na Akademię Obrony Narodowej, a w 2016r. została rozwiązana, a na jej miejsce powołano Akademię Sztuki Wojennej, będącej kontynuatką Wyższej Szkoły Wojennej.

PUNKT 9

POMNIK OBROŃCÓW RADIOSTACJI

POMNIK OBROŃCÓW RADIOSTACJI KOMENDY GŁÓWNEJ ARMII KRAJOWEJ W REMBERTOWIE

W dniu 4 marca 1944 r. Niemcy wykryli i zniszczyli pracującą w Rembertowie radiostację Komendy Głównej Armii Krajowej. Do dziś nie wiadomo czy było to przyczyną zdrady czy namierzenia radiostacji. We wczesnych godzinach rannych przy obsłudze radiostacji pracował radiotelegrafista z KG AK, a w jej ostonie pełnili służbę członkowie Armii Krajowej z plutonu Dywersji Bojowej AK - DB "Dęby".

W skład obsługi i ostony radiostacji wchodziło pięciu żołnierzy: kpr. pchor. Eugeniusz Bocheński ps. "Dubaniec", kpr. pchor. Stefan Łyszkiewicz ps. „Pechowiec”, "Grajek" - nieznanym z pseudonimu ani nazwiska radiotelegrafista, kpr. pchor. Jan Świdziński ps. "Szczęsny", kpr. pchor. Artur Zbigniew Łyszkiewicz, brat Stefana ps. "Książę".

PUNKT 9

POMNIK OBROŃCÓW RADIOSTACJI

W momencie rozpoczęcia walki, w drewnianym budynku, w pokoju nad schodami, na pierwszym piętrze, gdzie pracował nadajnik znajdowali się radiotelegrafista i trzech członków osłony, a czwarty stał jako czujka przed budynkiem.

Niemcy podjechali nagle ciężarówkami ulicą Okuniewską (dzisiaj Gawędziarzy) od strony stacji i w pierwszej chwili zaskoczyli osłonę. Według raportów niemieckich była to specjalna grupa Funkmeßstelle z Krakowa pod dowództwem hptm Katschmana w sile ok. 60 żołnierzy. Niemcy okrążyli budynek i zaczęli rewidować mieszkania na parterze. Gdy chcieli wejść na piętro, osłona użyła granatów. Wtedy i Niemcy wrzucili granaty przez okna i na korytarz. Akowcy zdecydowali się przebić przez podwórkę i okoliczne ogródki z tyłu posesji. Najpierw wycofali się „Grajek” i „Szczęsny”, a „Dubaniec” i „Pechowiec” osłaniali odwrót. Gdy pierwsza dwójka wyrwała się z okrążenia, „Dubaniec” i „Pechowiec” sami przeszli do próby przebicia się. Na trzeciej posesji od domu, w którym zostali napadnięci, „Pechowiec” padł ciężko ranny w biodro, a następnie został postrzelony próbujący mu pomóc „Dubaniec”. Ranni bronili się jeszcze parę minut, ale niebawem zginęli. Niemiecka pogoń i obława za dwoma pozostałymi nie powiodła się. Poległych żołnierzy AK Niemcy wrzucili do dołu wykopanego obok domu, w którym pracowała radiostacja. Po kilkunastu dniach żołnierze z ich plutonu ekshumowali w nocy zwłoki i przewieźli na cmentarz na Nowym Rembertowie, gdzie zostali pochowani w wspólnym grobie.

Polegli żołnierze AK zostali odznaczeni Krzyżami Walecznych. Po stronie niemieckiej straty wyniosły kilku rannych i zabitych.

na zdjęciu: kpr. pchor.
Eugeniusz Bocheński

PUNKT 10 BOŻNICA

SPOŁECZNOŚĆ ŻYDOWSKA I GETTO W REMBERTOWIE

Historia społeczności żydowskiej w Rembertowie zaczyna się wraz z powstaniem osady Rembertów i rozbudową pobliskiego carskiego poligonu wojskowego pod koniec XIX wieku. Żydzi świadczyli głównie usługi dla wojska, zajmowali się drobnym handlem i rzemiosłem głównie szewstwem, krawiectwem, piekarstwem i stolarstwem. Pod koniec XIX wieku Rembertów i okolice zyskały też miano miejscowości letniskowych i w związku z tym zaczęły powstawać pensjonaty dla kuracjuszy.

Początkowo społeczność żydowska Rembertowa podlegała pod kahał (radę gminy żydowskiej) w Okuniewie, tam też znajdował się kirkut.

W roku 1921r. w Rembertowie, Karolówce, Zygmuntowie i na Mokrym Ługu mieszkało ok. 400 Żydów, natomiast w 1939r. było ich ok. 2000. Po wybudowaniu ok. 1932r. na rogu ul. Okuniewskiej i Artyleryjskiej (obecnie teren parkingu za ratuszem na rogu Gawędziarzy i Konwisarskiej) bożnicy w Rembertowie, została też przeniesiona Rada Gminy Żydowskiej do Rembertowa. W Rembertowie działały liczne organizacje żydowskie społeczne i religijne, a także szkoła wyznaniowa, biblioteka, noclegownia i orkiestra dęta.

PUNKT 10

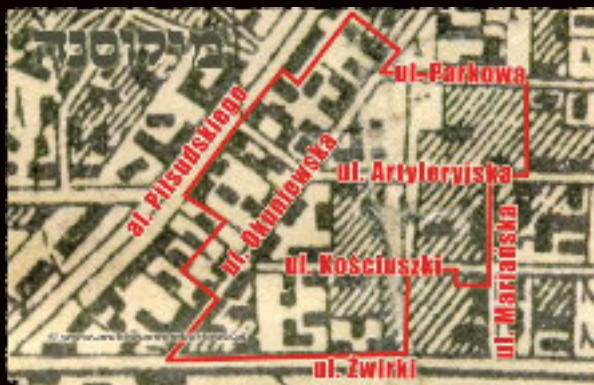
BOŻNICA

W czasie II wojny światowej na mocy dekretu gubernatora Franka latem 1940r. w Rembertowie wyznaczono getto -dzielnicę żydowską i zaczęto przesiedlać do niego miejscowych Żydów. Zamieszkało tu też ok. 500 Żydów przesiedlonych z Kalisza, Łodzi i Sieradza. Teren getta ogrodzono płotem z drutu kolczastego i zamykał się on w rejonie ograniczonym ulicami Piłsudskiego, Parkowa, Marińska i Żwirki. Mieszkańców getta zmuszano do pracy w fabryce amunicji na Pocisku oraz prac porządkowo-budowlanych na terenie poligonu.

Władze w getcie sprawował Juderat, który mieścił się w budynku na ul. Artyleryjskiej 13 (obecnie ul. Konwisarska). Na terenie getta funkcjonowała też podległa Juderatowi wewnętrzna żydowska służba porządkowa. Juderat prowadził też kuchnie dla ubogich i organizował pomoc medyczną i sanitarną, głównie walkę z tyfusem. Miejscowa ludność Rembertowa pomagała społeczności żydowskiej dostarczając szczególnie żywność i lekarstwa do getta, a w kilku przypadkach przechowując ukrywających się Żydów.

Getto żydowskie zlikwidowano 20 sierpnia 1942r., a większość jego mieszkańców pognano do Falenicy skąd wraz z Żydami faleniczkimi i otwockimi ze stacji kolejowej zostali wywiezieni do obozu koncentracyjnego w Treblince. Po drodze za wiaduktem kolejowym w kierunku Wesołej rozstrzelano ok. 300 starców oraz chorych. Niewielu Żydów uniknęło komór gazowych w Treblince, uratowało się też kilku Żydów ukrywanych przez polskich sąsiadów.

Po likwidacji getta w Rembertowie do wiosny 1943r. w kilku domach na ul. Żwirki i Kościuszki funkcjonował jeszcze Juderlager - getto szczytkowe, w którym zgromadzono głównie młodych i zdrowych Żydów, którzy pracowali w fabryce Pocisk i zakładach "Smitt i Junk" w Kawęczynie. Całkowitą likwidację getta przeprowadzono latem 1943r., wszyscy pozostali Żydzi zostali rozstrzelani na terenie działek za ul. Batorego (obecnie Markietanki).

PUNKT 12
BOISKO WEMBLEY

POLSKI HUSARZ

